

تحلیلی بر کیفیت زندگی دانشگاهی دانشجویان خارجی دانشگاه اصفهان*

رضا همتی^۱، محمدمبین محمدی^۲

شناسه دیجیتال (DOI): 10.22084/CSR.2022.24665.1993

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۵/۰۸، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۷/۰۳

نوع مقاله: پژوهشی

صص: ۱۴۵-۱۱۷

چکیده

روند جابه‌جایی و جذب دانشجویان خارجی به‌عنوان شاخص اصلی جهانی‌شدن و بین‌المللی شدن آموزش عالی حاکی از افزایش تعداد دانشجویانی است که در یکی دو دهه اخیر برای تحصیل به کشورهای دیگر می‌روند. با توجه منافع و پیامدهای مثبت عدیده جذب دانشجویان خارجی، رقابت جهانی درمیان دانشگاه‌ها برای جذب دانشجویان خارجی به‌واسطه افزایش کیفیت زندگی دانشگاهی و رضایتمندی دانشجویان از جنبه‌های آموزشی، اجتماعی و خدمات و امکانات دانشگاهی در جریان است. هدف از پژوهش حاضر، بررسی میزان کیفیت زندگی دانشجویان خارجی دانشگاه اصفهان و تبیین برخی از عوامل دانشگاهی مؤثر بر آن بود. این پژوهش به‌صورت پیمایشی درمیان همه دانشجویان خارجی صورت‌گرفت که طی سال ۱۳۹۸ در دانشگاه اصفهان مشغول به تحصیل بودند. یافته‌های پژوهش حکایت از رضایت نسبی دانشجویان خارجی از ابعاد آموزشی، اجتماعی و خدمات و امکانات دانشگاه اصفهان داشت؛ علاوه بر این، نتایج نشان داد که موفقیت تحصیلی، ارتباطات دانشگاهی، انگیزه تحصیلی و فرسودگی تحصیلی به‌صورت مستقیم یا غیرمستقیم بر کیفیت زندگی دانشجویان خارجی تأثیر دارند. در پایان نیز پیشنهادهایی به‌لحاظ سیاست‌گذاری در این زمینه ارائه شده است.

کلیدواژگان: کیفیت زندگی دانشگاهی، رضایت کلی از زندگی دانشگاهی، موفقیت تحصیلی، انگیزه تحصیلی، فرسودگی تحصیلی، ارتباطات دانشگاهی.

* مقاله حاضر مستخرج از پایان‌نامه کارشناسی ارشد «محمدمبین محمدی» با عنوان «مطالعه عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی دانشجویان خارجی دانشگاه اصفهان» است که در گروه علوم اجتماعی دانشگاه اصفهان دفاع شده است.

۱. دانشیار گروه علوم اجتماعی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران (نویسنده مسئول).

Email: Rhemati@gmail.com

۲. کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، گروه علوم اجتماعی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

۱. مقدمه

بررسی روند جابه‌جایی و جذب دانشجویان بین‌المللی^۱ به‌عنوان شاخص اصلی جهانی شدن و بین‌المللی شدن آموزش عالی، نشان می‌دهد که در سال‌های اخیر، تعداد دانشجویانی که برای تحصیلات عالی به کشورهای دیگر می‌روند، به سرعت در حال افزایش است؛ به طوری که تعداد این دانشجویان از ۱٫۴ میلیون نفر در سال ۱۹۹۹ به ۴٫۸ میلیون نفر در سال ۲۰۱۶ رسیده است. فقط پنج کشور انگلیسی‌زبان انگلستان، ایالات متحده، کانادا، استرالیا و نیوزیلند تقریباً ۴۵٪ از دانشجویان بین‌المللی را جذب می‌کنند (شیلدز^۲، ۲۰۱۹)؛ به‌طور سنتی ایالات متحده و انگلیس به دلیل داشتن ۱۰ دانشگاه رتبه اول جهان مثل: هاروارد، آکسفورد، ام‌آی‌تی و کمبریج، بهترین گزینه‌ها برای دانشجویان بین‌المللی بوده‌اند. ایالات متحده در سال ۲۰۱۳ م. با ثبت نام از ۸۸۶۰۵۲ دانشجوی خارجی در مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد در کالج‌ها و دانشگاه‌های خود رکورددار بوده است. اخیراً این کشورها مجبور به رقابت با بازار به سرعت در حال گسترش آموزش عالی آسیا شده‌اند. در میان کشورهای آسیایی، چین هم‌چنان محبوب‌ترین مقصد برای دانشجویان خارجی است و رتبه سوم در بین کشورهای میزبان از لحاظ بیشترین تعداد دانشجویان بین‌المللی دارا است (لیو و لی^۳، ۲۰۱۶). هزینه‌های پایین زندگی در سنگاپور و شرایط امن برای دانشجویان خارجی در کنار محیط انگلیسی‌زبان، همگی باعث افزایش جذابیت این کشور برای دانشجویان خارجی شده است. مالزی نیز با ویژگی‌های مشابه و نیز فرهنگ کثرت‌گرا و ارائه آموزش‌های چندزبانه، همین وضعیت را دارد (یمینی دوزی سرخابی و تیموری، ۲۰۱۵).

به باور اکثر کارشناسان در مورد ماهیت واقعی، میزان و تأثیرات جابه‌جایی دانشجویان بین‌المللی اطلاعات نسبتاً کمی وجود دارد (وودفیلد^۴، ۲۰۱۰: ۱۱۲) برخی شواهد نشان می‌دهد دانشجویان خارجی در کنار منافع اقتصادی برای کشورها، منبع انتقال استعدادها و سرمایه علمی و معنوی دانشگاه‌های آن کشور نیز محسوب می‌شوند. از طرف دیگر جابه‌جایی دانشجویان فرصت‌هایی را کسب تجارب جهان‌وطنی، مهارت‌های بین فرهنگی و چشم‌انداز بین‌المللی را برای آن‌ها فراهم می‌کند و به اشتغالشان در اقتصاد دانش جهانی کمک خواهد کرد. دانشجویان با افزایش توانایی سازگاری خود با محیط‌های جدید فرهنگی و اقتصادی، به هویتشان شکل داده و به «فرهنگ‌های متحرک»^۵ تبدیل می‌شوند. «ریزوی»^۶ (۲۰۰۵، به نقل از: آرامبیولا، ۲۰۱۰) دانشجویان بین‌المللی را «هویت‌های متحرک»^۷ می‌نامد؛ از نظر ایشان، دانشجویان بین‌المللی در فضاهای فراملی که خود به وجود آورده‌اند عمل می‌کنند و در مورد این فضاها مذاکره می‌کنند تا به سوژه‌های فراملی و هویت‌های حرفه‌ای تبدیل شوند؛

سوژه‌هایی که هم به محدودیت‌ها و هم به قابلیت‌های روندهای فراملی آگاه هستند (آرامبیولا، ۲۰۱۰: ۱۶۰). دانشجویان بین‌المللی کیفیت علمی دانشگاه‌هایی که در آن حضور دارند را افزایش می‌دهند؛ زیرا از نظر علمی سطح بالایی دارند. به علاوه، این دانشجویان شیوه‌های جدید اندیشه‌های متفاوت را به وجود می‌آورند و رقابت دانشگاهی را تسهیل می‌کنند. دانشجویان بین‌المللی منبع مهم تنوع در دانشگاه‌ها هستند. آن‌ها با فرهنگ بومی و تجارب قومی خود به غنای تنوع فرهنگی دانشگاه‌ها کمک می‌کنند. علاوه بر این، دانشجویان بین‌المللی به اساتید و دانشجویان کمک می‌کنند تا حساسیت‌ها و مهارت‌های فرهنگی خود را در تعامل با افرادی از زمینه‌های متفاوت ارتقا دهند (وو، گارزا و گازمن^۸، ۲۰۱۵).

در بستر جهانی شدن و رقابت بین‌المللی در آموزش عالی، دانشگاه‌های بیش‌ازپیش به این آگاهی نائل شده‌اند که آموزش عالی را می‌توان به عنوان یک صنعت خدماتی مانند «کسب‌وکار» در نظر گرفت؛ بنابراین لازم است نحوه تلقی دانشجویان از خدمات ارائه‌شده و شیوه مناسب رقابت برای جذب و نگه‌داشت دانشجویان ممتاز به نحو بهتری درک شود (پدرو و همکاران^۹، ۲۰۱۶) از نظر برخی محققان درک دانشجویان از کیفیت خدمات مقدم بر رضایت آن‌هاست. درک مثبت کیفیت خدمات می‌تواند به رضایت دانشجویان منجر شود (معارف‌وند و همکاران، ۱۳۹۵)؛ از طرف دیگر، بهبود رضایتمندی دانشجویان و شاخص‌های کیفیت زندگی دانشگاهی می‌تواند موجب بهبود عملکرد تحصیلی، وفاداری^{۱۰}، هویت‌یابی با مؤسسه^{۱۱} و توصیه دانشگاه^{۱۲} میزبان به سایرین گردد (ر. ک. به: پدرو و همکاران، ۲۰۱۶؛ یو و لی^{۱۳}، ۲۰۰۸). به علاوه، رضایتمندی دانشجویان خارجی از روند تحصیل می‌تواند برای بقای دانشگاه‌ها در عرصه بین‌المللی و حفظ ارتباطات جهانی آن‌ها کمک شایانی نماید. در همین راستا، دانشگاه‌های پیشرو در زمینه جذب دانشجویان خارجی سعی می‌کنند با بررسی‌های عمیق و گسترده به وضعیت موجود این دانشجویان پی‌ببرند و با برطرف نمودن کاستی‌ها، زمینه را برای پذیرش بیشتر و نیز بالا بردن رضایتمندی آن‌ها فراهم نمایند.

در کشور ما از سال ۱۳۷۰ ه.ش. به طور متمرکز سیاست پذیرش دانشجویان خارجی در دستور کار قرار گرفته است و هرچند روند جذب دانشجویان بین‌المللی افزایشی بود، اما در مقایسه با کشورهای همسایه و رقیب رضایت‌بخش نیست؛ به طور مثال، در سال ۱۳۸۹، ۴۲۰۰ دانشجوی خارجی در ایران مشغول به تحصیل بوده‌اند؛ در حال حاضر، با گذشت یک دهه بر طبق آخرین آمار یونسکو بیش از ۵۶۰۰۰ دانشجوی خارجی در ایران در حال تحصیل هستند^{۱۴}. طبق برنامه ششم توسعه کشور نیز تا سال ۱۴۰۰ این رقم باید به ۷۵ هزار دانشجوی خارجی برسد (در حدود دو درصد از تعداد دانشجویان). با وجود

افزایش نسبی تعداد دانشجویان خارجی در یک دهه گذشته این مسأله کمتر مورد بررسی قرار گرفته است و تحقیقات چندانی در مورد جنبه‌های مختلف زیست دانشگاهی این دانشجویان یا کیفیت زندگی دانشگاهی آن‌ها صورت نگرفته است (یمینی‌دوزی و همکاران، ۱۳۹۴)؛ در دانشگاه اصفهان نیز با وجود افزایش دانشجویان خارجی در یک دهه گذشته، ارزیابی خاصی از کیفیت زندگی دانشگاهی و شناسایی کاستی‌ها و خلأهای احتمالی با هدف افزایش رضایتمندی آن‌ها صورت نگرفته است. با توجه به این توضیحات، هدف از پژوهش حاضر، ارزیابی اولیه «کیفیت زندگی دانشگاهی» دانشجویان خارجی در دانشگاه اصفهان و برخی عوامل تأثیرگذار بر آن است.

۲. مرور ادبیات پژوهش

پژوهش‌های مختلفی در داخل کشور برای سنجش کیفیت زندگی و ابعاد مختلف آن در میان دانشجویان صورت گرفته است؛ به طور کلی می‌توان این پژوهش‌ها را به لحاظ موضوعی به سه دسته تقسیم کرد.

دسته اول، پژوهش‌هایی است که «کیفیت زندگی» نمونه‌هایی از دانشجویان را بررسی کرده‌اند و رویکرد اصلی آن‌ها در سنجش کیفیت زندگی مبتنی بر سلامت عمومی، سلامت روان و سلامت اجتماعی است و عمدتاً از پرسش‌نامه‌هایی نظیر «پرسش‌نامه کیفیت زندگی سازمان جهانی بهداشت» استفاده کرده‌اند (دهقان و حاج‌باقری، ۱۳۸۵؛ مؤمنی و همکاران، ۱۳۹۱؛ محمدی و صباغ، ۱۳۹۵).

دسته دوم، پژوهش‌ها با ارائه تعریفی عام از کیفیت زندگی و غالباً بدون پشتوانه نظری قوی تلاش کرده‌اند تا ابزارهایی را براساس ابعاد مختلف زندگی دانشگاهی دانشجویان طراحی و از این طریق کیفیت زندگی دانشجویان را ارزیابی کنند (برای مثال: مهدی، ۱۳۹۵؛ سموئی و همکاران، ۲۰۱۳؛ شمس‌مورکانی و معارف‌وند، ۲۰۱۴).

دسته سوم پژوهش‌ها که چندان مسبق به سابقه نیستند، کوشیده‌اند «کیفیت زندگی دانشگاهی»^{۱۵} دانشجویان را در معنای اخص آن و با استفاده از پرسش‌نامه استاندارد، «سیرجی» (۲۰۰۷ و ۲۰۱۰) ارزیابی کنند (فلاحتی، ۱۳۹۲؛ اکبرزاده و فرهادی، ۱۳۹۴؛ شیخ‌الاسلامی و همکاران، ۱۳۹۴). به لحاظ نمونه مورد بررسی نیز، این پژوهش‌ها یا روی دانشجویان داخلی انجام گرفته یا روی دانشجویان خارجی. لازم به ذکر است که سهم مطالعات مربوط به دسته سوم که مقاله حاضر نیز در صدد پرداختن به آن است، در میان این پژوهش‌ها بسیار اندک است. در اینجا به اختصار صرفاً به نتایج پژوهش‌هایی پرداخته می‌شود که کیفیت زندگی دانشگاهی را در معنای اخص آن ارزیابی کرده‌اند یا نمونه‌های مورد بررسی آن‌ها، دانشجویان خارجی بوده‌اند.

«سموعی» و همکاران (۲۰۱۳) در بررسی وضعیت دانشجویان خارجی رشته علوم پزشکی دانشگاه اصفهان نشان داده‌اند که مشکلات اقتصادی درمیان سایر مشکلات بررسی شده از اهمیت کمتری برخوردار است؛ هم‌چنین آن‌ها مواردی هم‌چون نگرانی‌های مالی و فقدان بیمه سلامت را ازجمله اصلی‌ترین مشکلات دانشجویان بین‌المللی برشمردند. «شمس‌مورکانی» و «معارف‌وند» (۲۰۱۴) سطح نامطلوب کیفیت زندگی تحصیلی دانشجویان خارجی دانشگاه شهید بهشتی را گزارش دادند؛ نتایج آن‌ها نشان داد که به جز اساتید، برنامه درسی و رضایت عمومی، مؤلفه‌های دیگر کیفیت زندگی مانند: پژوهش، خدمات فرهنگی ورزشی، خدمات پزشکی و مشاوره، تجهیزات علمی و پژوهشی، تسهیلات مالی، تغذیه، خوابگاه دانشجویان، انسجام اجتماعی و مسیر پیشرفت، کیفیت لازم را از نظر دانشجویان ندارند. نتایج تحقیق «یمنی‌دوزی‌سرخابی» و «تیموری» (۱۳۹۴) نشان داد که دانشجویان خارجی با وجود وضعیت تحصیلی مناسب با مشکلات متعددی از قبیل: مشکل زبان، تبعیض، هزینه‌های جاری، همانند خرید کتاب و استفاده از امکانات تفریحی و اینترنت مواجه هستند؛ اما با مشکلاتی هم‌چون: دغدغه‌های مالی برای پرداخت شهریه و اسکان و امنیت در دانشگاه‌ها کمتر دست‌به‌گریبان هستند. «عرب‌خردمند» و همکاران (۱۳۹۴) در بررسی رضایتمندی دانشجویان خارجی دانشگاه علوم پزشکی تهران به این نتیجه رسیدند که حدود ۷۰٪ از دانشجویان از حوزه‌های مختلف مورد بررسی شامل: فرآیند پذیرش و ثبت نام، آموزش و یادگیری، آموزش زبان فارسی، کتابخانه و اطلاع‌رسانی، تجهیزات دانشگاه، تجهیزات فناوری اطلاعات، تجهیزات ورزشی و تجهیزات محل اقامت رضایت داشتند و تنها ۱۰٪ از آنان اعلام نارضایتی کردند. «فلاحتی» (۱۳۹۲) با استفاده از پرسش‌نامه «کیفیت زندگی دانشگاهی» «سیرجی» و همکاران (۲۰۱۰) نشان داد که رضایت از تسهیلات و امکانات دانشگاه بر رضایت از کیفیت زندگی دانشگاهی تأثیر دارد. هم‌چنین رضایت دانشجویان دانشگاه‌های تهران در دو بُعد آموزشی و تسهیلات و امکانات از رضایت دانشجویان دانشگاه کردستان بالاتر است. «اکبرزاده» و «فرهادی» (۱۳۹۴) نیز در بررسی «کیفیت زندگی دانشگاهی» دانشجویان دریافتند که رضایت دانشجویان از ابعاد آموزشی، اجتماعی و رفاهی با رضایت از کیفیت زندگی آنان در فضاهای خوابگاه دانشجویی ارتباط دارد.

پژوهش‌های مختلفی نیز در سایر کشورها برای ارزیابی کیفیت زندگی دانشگاهی صورت گرفته است که در ادامه به نتایج چند مورد از آن‌ها اشاره می‌شود. «یو» و «لی» (۲۰۰۸) در مطالعه‌ای به بررسی و آزمون مدل کیفیت زندگی دانشگاهی دانشجویان در کشور کره دریافتند که نوع خدمات دانشگاه تعیین‌کننده اساسی کیفیت زندگی

دانشگاهی دانشجویان است. در ضمن رضایت دانشجویان از خدمات آموزشی تأثیر مثبتی بر کیفیت زندگی دانشگاهی دارد؛ این در حالی است که رضایت از خدمات اداری تأثیر معنی‌داری بر کیفیت زندگی دانشگاهی ندارد. به همین ترتیب، کیفیت زندگی دانشگاهی تأثیر مثبتی بر تعیین هویت دانشگاهی، ایجاد ارتباطات مثبت و کیفیت کلی زندگی دارد. «ال‌حسن»^{۱۶} (۲۰۱۱) با هدف بسط مدل سیرجی و همکاران (۲۰۰۷)، به بررسی کیفیت زندگی دانشگاهی و سنجش میزان بهزیستی دانشجویان در خاورمیانه پرداخت. نتایج مؤید یافته‌های سیرجی و همکارانش بود. «ارسلان» و «آکاس»^{۱۷} (۲۰۱۳) در پژوهش خود در کشور ترکیه به این نتیجه رسیدند که اولاً رضایت‌مندی اجتماعی، تأثیر مهمی بر کیفیت زندگی دانشگاهی دارد، دوماً رضایت دانشجویان از خدمات دانشگاهی و تأسیسات تأثیر متوسطی بر کیفیت زندگی دانشگاهی دارد و نهایتاً سطح رضایت اجتماعی دانشجویان پایین است.

«هنینگ» و همکاران^{۱۸} (۲۰۱۲) در بررسی کیفیت زندگی دانشجویان پزشکی بومی و بین‌المللی در نیوزیلند دریافتند دانشجویان بین‌المللی کیفیت زندگی اجتماعی و محیطی پایینی در مقایسه با هم‌تایان خود تجربه کرده‌اند. دانشجویان بین‌المللی پزشکی در نیوزیلند نگرانی‌هایی در ارتباط با کیفیت زندگی ابراز کرده بودند که بر پیشرفت تحصیلی، احساس سلامتی، فرهنگ‌پذیری و سازگاری اجتماعی آن‌ها تأثیر داشت. «سام»^{۱۹} (۲۰۰۱) در بررسی رضایت از زندگی دانشجویان بین‌المللی در دانشگاه برکن‌نروژ به این نتیجه رسید که دانشجویان رضایت کامل از زندگی دارند. دانشجویان اروپایی و آمریکای شمالی در کل رضایت بیشتری نسبت به هم‌تایان آفریقایی و آسیایی داشتند.

بررسی و تحلیل مطالعات صورت‌گرفته در داخل کشور نشان داد اگرچه ارزیابی‌هایی از کیفیت زندگی کلی یا کیفیت زندگی دانشگاهی دانشجویان صورت‌گرفته، اما در عمده این پژوهش‌ها نمونه‌های موردبررسی صرفاً شامل دانشجویان ایرانی بوده و پژوهشی که به بررسی کیفیت زندگی دانشگاهی در معنای خاص آن و درمیان دانشجویان خارجی مطالعه کرده باشند، مشاهده نگردید؛ هم‌چنین پژوهش‌های داخلی مرتبط با کیفیت زندگی دانشجویان در معنای اخص نیز که براساس مدل کیفیت زندگی دانشگاهی سیرجی و همکاران (۲۰۱۰) صورت گرفته، عمدتاً توصیفی بوده و تلاش چندانی برای تبیین عوامل تأثیرگذار بر کیفیت زندگی انجام نداده‌اند. در پژوهش‌های خارجی نیز با کمی اغماض چنین شرایطی حاکم بود. در این پژوهش‌ها نیز در راستای تبیین کیفیت زندگی بر برخی متغیرهایی شخصیتی، پایگاه اقتصادی-اجتماعی، وضعیت مالی و از این دست متغیرها توجه شده است یا برخی از پیامدهای کیفیت زندگی دانشگاهی نظیر

عملکرد تحصیلی، وفاداری و هویت‌یابی با مؤسسه، توصیه دانشگاه به سایرین و ... تحلیل شده‌اند (ر. ک. به: یو و لی، ۲۰۰۸؛ پدرو و همکاران، ۲۰۱۳)؛ به‌طورکلی در این پژوهش‌ها به عوامل و متغیرهای مرتبط با محیط یادگیری دانشگاه کمتر توجه شده است. با این توضیحات هدف از پژوهش حاضر پر کردن این خلأهای پژوهشی و ارائه تبیینی از رضایتمندی دانشجویان خارجی از کیفیت زندگی دانشگاهی‌شان است.

۳. چستی کیفیت زندگی دانشگاهی

کیفیت زندگی به میزان قضاوت یک فرد درمورد کیفیت کلی زندگی‌اش به شیوه مطلوب اشاره دارد (ونهوون^{۲۰}، ۱۹۸۴)؛ باوجود سابقه طولانی ادبیات کیفیت زندگی، درباره نحوه تعریف کیفیت زندگی و ارزیابی آن اختلاف نظرهای زیادی وجود دارد. این عدم توافق بیانگر این واقعیت است که کیفیت زندگی مفهومی پیچیده (رافائل و همکاران^{۲۱}، ۱۹۹۶) و برساختی اجتماعی دارد که معنای آن به شدت به بستر اجتماعی آن منوط است. مفهوم کیفیت زندگی نه تنها از فردی به فرد دیگر، بلکه از مکانی به مکانی دیگر و از زمان به زمانی دیگر متفاوت است (لیو^{۲۲}، ۱۹۷۵).

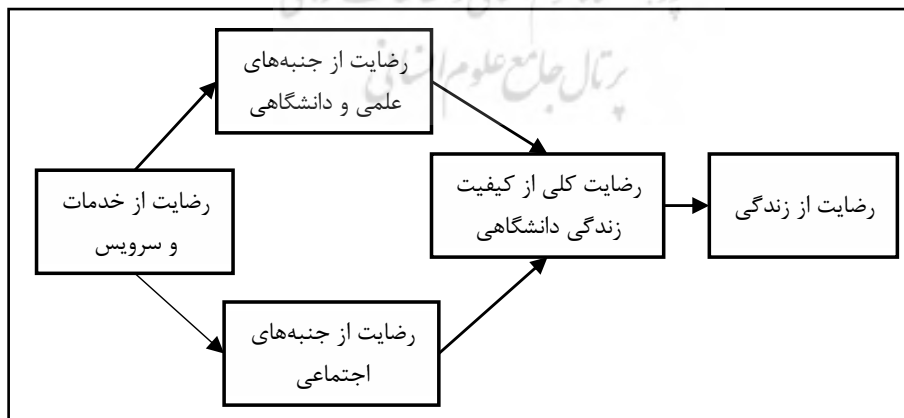
کیفیت زندگی دانشگاهی یکی از زیر حوزه‌های کیفیت زندگی کلی است؛ به‌طورکلی در ادبیات مربوط به کیفیت زندگی دانشگاهی و تعریف آن دو مسیر پژوهشی قابل شناسایی است؛ خط پژوهشی نخست کیفیت زندگی دانشگاهی را از نظر عوامل فردی و اجتماعی مربوط به تجربه دانشگاه بررسی می‌کند. محققان این دسته، کیفیت زندگی دانشگاهی را سازه‌ای بسیاری کلی تصور می‌کنند که فراتر از رضایت از تجربه دانشگاهی است و بنابراین با ادبیات کیفیت زندگی در معنای عام آن هم‌خوانی بیشتری دارد. در این خط پژوهشی، برای مثال می‌توان به تعریف «بنجامین»^{۲۳} (۱۹۹۴) از کیفیت زندگی دانشگاهی اشاره کرد. از نظر وی کیفیت زندگی دانشگاهی تلقی کوتاه‌مدت دانشجویان و شادی آن‌ها در برخی از حوزه‌های زندگی با توجه به عوامل روان‌شناختی، زمینه‌ای و ساختارهای معنایی شخصیت است. در این رویکرد برای اندازه‌گیری کیفیت زندگی دانشگاهی به حوزه‌های مالی، اجتماعی، فردی، علمی، خدمات دانشگاهی، جنسیت، اداره دانشگاه، سبک یادگیری، مصرف مواد، رفتارهای جنسی، موضوعات بین فرهنگی و ... توجه می‌شود.

تحقیقاتی که در خط پژوهشی دوم انجام می‌شود نظیر آثار سیرجی و همکاران (۲۰۰۷) و (۲۰۱۰) کیفیت زندگی را به عنوان رضایت دانشجویان از کیفیت سطح علمی دانشگاه، مشارکت دانشجویان، رضایت از کیفیت خدمات و تسهیلات مفهوم‌سازی می‌کنند؛ سیرجی و همکاران (۲۰۰۱) کیفیت زندگی دانشگاهی دانشجویان را احساس رضایت کلی

که دانشجویان در زندگی دانشگاهی تجربه می‌کنند، تعریف کردند. طبق این نظریه، رضایت از زندگی متشکل از رضایت از همه حوزه‌های زندگی و زیرمجموعه‌های آن، مانند: خانواده، کار، زندگی اجتماعی و سلامتی است که خود رضایت از زندگی در رأس این هرم است. رضایت از یک حوزه زندگی خاص (مانند: رضایت از جامعه)، تحت تأثیر لایه‌های پایین‌تر مسائل زندگی در آن حوزه است (مانند: رضایت از شرایط و خدمات اجتماعی)، (سیرجی و همکاران^{۲۴}، ۲۰۰۷).

سیرجی و همکاران (۲۰۰۷) ابزاری را با عنوان «کیفیت زندگی دانشگاهی دانشجویان»^{۲۵} ابداع کردند که شامل جنبه‌های علمی، جنبه‌های اجتماعی و خدمات امکانات اساسی دانشگاه بود که بر کیفیت زندگی دانشگاهی دانشجویان تأثیر می‌گذارد (شکل ۱). نتایج پژوهش آن‌ها بر روی ۷۴۱ دانشجوی مقطع کارشناسی در دانشگاه‌های ایالات متحده نشان داد که امکانات و تسهیلات دانشگاه بر دو بُعد رضایت از جنبه‌های علمی و رضایت از جنبه‌های اجتماعی تأثیر گذاشته و این دو بُعد نیز به نوبه خود بر کیفیت زندگی دانشگاهی تأثیر دارند. سیرجی و همکارانش (۲۰۱۰) در مطالعه‌ای دیگر با تکمیل مطالعه قبلی، با بسط یک الگوی مفهومی (شکل ۱) برای ارزیابی و تبیین کلی کیفیت زندگی دانشجویان نشان دادند که کیفیت زندگی دانشگاهی بر «کیفیت زندگی» دانشجویان تأثیر دارد. در ادامه، هر یک از ابعاد کیفیت زندگی اجتماعی به تفکیک بحث و بررسی می‌شوند.

بُعد علمی و دانشگاهی: این بُعد با شاخص‌هایی مختلفی مانند: اساتید (کیفیت تدریس، سهولت دسترسی به اساتید، دانش اساتید در مورد موضوعات مختلف)، شیوه تدریس (استفاده از فناوری، تعاملات بین استاد و دانشجو...) محیط کلاس‌ها و تکالیف

شکل ۱. مدل مفهومی کیفیت زندگی سیرجی و همکاران (۲۰۱۰: ۳۴۶).

درسی (حجم درس و قابل فهم بودن کتب درسی)، میزان شهرت علمی دانشگاه و تنوع مفهوم‌سازی شده است.

بُعد خدمات آموزشی: خدمات آموزشی با شاخص‌های مختلفی نظیر: رضایت از خوابگاه، رضایت از برنامه‌ها و خدمات بین‌المللی، رضایت از برنامه‌ها و خدمات مذهبی، رضایت از باشگاه‌ها و سازمان اجتماعی، رضایت از فعالیت‌های ورزشی و رضایت از فعالیت‌های تفریحی مفهوم‌سازی شده است. خدمات دانشگاهی عبارتست از: هر نوع اقدام برنامه‌ریزی شده، تجهیزات و تسهیلات و نظام اداری که دانشگاه برای ارائه خدمات آموزشی و انتقال دانش در اختیار دانشجویان قرار می‌دهد. خدمات دانشگاه شامل: امکانات و تجهیزاتی چون برنامه‌های علمی، برنامه‌های فرهنگی، سیاحت‌های علمی و تفریحی، خوابگاه‌های مجهز با امکانات خوب، واحد حمل‌ونقل، خدمات بهداشتی و مراکز درمانی رایگان و یا با هزینه‌های مناسب، کتابخانه‌های مجهز برخوردار از منابع علمی به‌روز، سالن‌های مطالعه شبانه‌روزی، سالن‌های ورزشی در رشته‌های مختلف و هم‌چنین مراکز خرید و رستوران، کافه‌تریا که دانشجویان بتواند نیازهای خود را تأمین‌کننده و... است.

بُعد خدمات اجتماعی: با شاخص‌های مختلفی نظیر رضایت از خوابگاه دانشجویی (نظیر: کیفیت مسکن، رضایت از وضعیت نگه‌داری، امنیت، موقعیت و راحتی) برنامه‌ها و خدمات بین‌المللی (نظیر: رضایت از برنامه‌های بین‌المللی، رضایت از اطلاعات ارائه شده توسط دفتر بین‌الملل دانشگاه و...) برنامه‌ها و خدمات معنوی (رضایت از حمایت دانشگاه از زندگی معنوی، رضایت از سازمان‌های مرتبط با زندگی معنوی، رضایت از خدمات دینی درون دانشگاه) باشگاه‌ها و مهمانی‌ها (رضایت از انتخاب باشگاه‌ها و رضایت از تجربه باشگاه) فعالیت‌های ورزشی (رضایت از مسابقات بین دانشگاهی به‌طورکلی، رضایت از ورزش‌های بین دانشگاهی مردان و زنان، رضایت از رشته‌های ورزشی) فعالیت‌های تفریحی (رضایت از فعالیت‌های سرگرمی، ورزش‌های دوجانبه، رضایت از کنسرت‌ها) مفهوم‌سازی شده است.

یو و لی (۲۰۰۸) در تلاش برای بسط مدل سیرجی و همکاران (۲۰۱۰) دو بُعد شناختی و عاطفی برای کیفیت زندگی قائل شدند. مؤلفه شناختی (رضایت از زندگی) به درک تفاوت بین آرزوها و دستاوردها اشاره دارد که دامنه‌ای از تحقق تا محرومیت را شامل می‌شود؛ درحالی‌که مؤلفه عاطفی متضمن لذت‌های تجربه‌شده‌ای است که در احساسات، عواطف و روحیه^{۲۶} تجلی می‌یابد. بر این اساس، وی کیفیت زندگی دانشگاهی را میزان خشنودی دانشجویان از رفع نیازها و توازن عاطفی (میان احساسات مثبت و منفی) در زندگی دانشگاهی‌شان تعریف می‌کنند. از نظر آل‌حسن (۲۰۱۱) کیفیت زندگی دانشگاهی

دانشجویان بر رفاه آن‌ها متمرکز است و تنها یکی از ابعاد مختلف زندگی است که نقش مهمی در تعیین رضایت عمومی، رضایت از زندگی یا رفاه ذهنی دارد. به نظر ایشان کیفیت زندگی دانشگاهی به رضایتمندی و تجربیاتی راجع است که احساسات مثبتی را در دانشجویان در کل دوره دانشجویی‌شان در دانشگاه ایجاد می‌کند (پدرو و همکاران، ۲۰۱۶). کیفیت زندگی دانشگاهی هم نوعی ارزیابی شناختی از زندگی دانشگاهی و هم تجربیات عاطفی است که در مدت حضور دانشجویان در دانشگاه اتفاق می‌افتد.

۴. عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی دانشجویان

به نظر سیرجی و همکارانش (۲۰۰۷) سه دسته مطالعات در ارتباط با دانشجویان دانشگاهی و کیفیت زندگی دانشگاهی وجود دارد؛ (۱) دسته اول، مطالعات مربوط به بررسی روابط بین کیفیت زندگی دانشجویان و عواملی مانند: شخصیت، سلامتی و محیط. از این مطالعات می‌توان نتیجه گرفت که کیفیت زندگی با عواملی هم‌چون سلامت و ساختار شخصیتی مانند: عزت نفس، اعتماد به نفس و خوش بینی، اتفاقات روزانه، رضایت زندگی مرتبط است. (۲) مطالعات مربوط به توسعه سنج‌های کیفیت زندگی که به طور خاص برای دانشجویان دانشگاهی طراحی شده است. (۳) مطالعات مربوط به توسعه سنج‌های مربوط به کیفیت زندگی دانشگاهی دانشجویان. پژوهش حاضر را می‌توان جزو دسته دوم این مطالعات قرارداد و از طرف دیگر، نوعی آزمون اعتبار مدل سیرجی و همکارانش (۲۰۱۰) در ایران و به ویژه بر روی دانشجویان خارجی نیز هست. در ادامه به برخی از عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی پرداخته می‌شود.

موفقیت تحصیلی^{۲۷} را درک و ارزشیابی دانشجویان از عملکرد تحصیلی‌شان تعریف نموده‌اند (کوبال و میوسک^{۲۸}، ۲۰۱۰؛ به نقل از: صالحی، ۱۳۹۳). «حائری زاده» و همکاران (۱۳۸۹) به تأثیر روابط اجتماعی استاد و دانشجو بر موفقیت تحصیلی اشاره کرده‌اند. «نوحی» و همکاران (۱۳۹۱) نیز انگیزه پیشرفت را عامل اصلی موفقیت تحصیلی عنوان کردند. «مایر» و «ترنر»^{۲۹} (۲۰۰۶) بر این باورند که عواملی، مانند: تدریس، محیط دانشگاه، برخورد اساتید و کارمندان، امکانات تسهیلات و امکانات و تربیت نیروی کار مجرب می‌تواند باعث افزایش موفقیت و عملکرد دانشجویان شود. دانشجویان موفق امیدوارند که در آینده از موقعیت مناسب اجتماعی اقتصادی و شغلی برخوردار شوند؛ در صورتی که این احساس را در میان دانشجویان ضعیف و آن‌هایی که در تحصیل چندان موفق نیستند، نمی‌بینیم. در واقع دانشجویان خرسند از خدمات و تجهیزات دانشگاهی، موفقیت‌های بیشتری کسب کرده و این موفقیت‌ها را در زندگی آینده نیز به همراه دارند (عارف و همکاران، ۲۰۱۳). با توجه به مطالب فوق، انتظار می‌رود که

دانشجویان موفق سطح بالایی از رضایت دانشگاهی را داشته باشند. از یک سو، می‌توان موفقیت تحصیلی را نتیجه کیفیت خدمات ارائه شده به دانشجویان دانست؛ و از طرف دیگر، کیفیت زندگی دانشگاهی یا رضایت از زندگی دانشجویی نتیجه موفقیت تحصیلی و کیفیت خدمات ارائه شده نیز هست.

یکی دیگر از متغیرهای تأثیرگذار بر کیفیت زندگی دانشجویان انگیزه تحصیلی است که به تمایل، پافشاری به انجام تکالیف و عملکرد تحصیلی و پشتکار اشاره دارد (رابین^{۲۰}، ۲۰۱۷). انگیزه تحصیلی یکی از عوامل اصلی موفقیت تحصیلی دانشجویان است. به هر اندازه که فرد برای آموختن و تحصیل انگیزه بیشتری داشته باشد، فعالیت، رنج و زحمت بیشتری را می‌تواند برای رسیدن به اهداف خود متحمل شود و در صورتی که دانشجویان انگیزه لازم برای تحصیل را نداشته باشند، امکان شکستشان وجود خواهد داشت. مطالعه‌ای در کشور فرانسه نشان داد که به غیر از مشکلات مدرسه و هوش، عامل مؤثر دیگری که باعث شکست تحصیلی می‌شود فقدان انگیزه تحصیلی است (سروری زنجانی و همکاران، ۱۳۸۷). از نظر «رودی» و «کلاین»^{۲۱} (۲۰۰۰) دانشجویان در دانشگاه‌هایی که امکانات و خدمات آموزشی و اساتید باتجربه و متخصص دارند با انگیزه بیشتری به فعالیت‌های علمی خود می‌پردازند. از آنجا که انگیزه تحصیلی در موفقیت تحصیلی دانشجویان نقش دارد، لذا می‌توان آن را عامل تأثیرگذار بر کیفیت زندگی دانشگاهی دانشجویان نیز دانست. فقدان انگیزه تحصیلی، کیفیت زندگی دانشگاهی را کاهش می‌دهد و ممکن است مشکلاتی مانند: افسردگی، اضطراب، احساس حقارت، فرسودگی تحصیلی و حتی آسیب‌های روانی و اجتماعی هم‌چون خودکشی و اعتیاد را در میان دانشجویان به وجود آورد یا افزایش دهد.

متغیر دیگر، فرسودگی تحصیلی است. دانشجویانی که احساس فرسودگی تحصیلی دارند انگیزه‌ای برای شرکت در کلاس‌های درسی ندارد و ویژگی‌های رفتاری ماندنی گوش ندادن به مطالب درسی، غیبت کردن، تأخیر حضور در کلاس، بی‌احترامی به اساتید، ترک زودهنگام کلاس، بهانه‌تراشی برای ضعف عملکرد تحصیلی و... را از خود نشان می‌دهند. دانشجویان فرسوده بیشتر اوقات نسبت به مطالب درس بی‌علاقه بوده، نسبت به مطالب درسی احساس بی‌معنایی کرده و در فراگرفتن آن احساس خستگی، درماندگی، بی‌پهودگی، خودارزیابی منفی و ناخرسندی اجتماعی دارند؛ در نتیجه کاهش عملکرد و افت تحصیلی را تجربه می‌کنند (همتی، ۱۳۹۶: ۳۹۹). بی‌کفایتی، خستگی ذهنی، نبود علاقه به تحصیل، استرس‌های شدید که ناشی از نبود امکانات و منابع لازم برای انجام وظایف تحصیلی، باعث به وجود آمدن ناامیدی در دانشجویان شده، دانشجویان را با درماندگی مواجه ساخته و انگیزه تحصیلی و مشارکت کلاسی‌شان

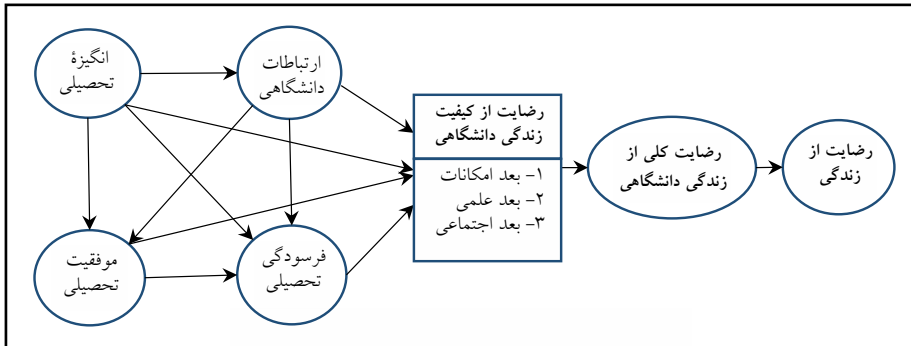
را کاهش داده و در نهایت سبب افت تحصیلی دانشجویان می‌شود (میکائیلی و همکاران، ۱۳۹۱).

یکی دیگر از ابعاد دانشگاهی کیفیت زندگی دانشگاهی، میزان رضایت دانشجویان از اساتید و روابط و مناسباتشان با اساتید است. این روابط و مناسبات لزوماً مختص به کلاس درس نبوده، بلکه می‌تواند داخل کلاس‌های درس دانشگاهی و خارج از کلاس‌های دانشگاه صورت گیرد (قانع‌راد، ۱۳۸۵: ۱۳۹). در مورد ارتباطات و تعاملات دانشجویان با اساتید، مطالعات زیادی صورت گرفته است که نشان می‌دهد تعاملات و ارتباطات میان دانشجویان و اساتید، انگیزه تحصیلی، موفقیت تحصیلی، شکوفایی فکری دانشجویان، داشتن اهداف آموزشی برای آینده، دستاوردهای علمی و رضایت دانشگاهی را به دنبال دارد. یکی از عواملی که می‌تواند روابط دانشجویان خارجی را با اساتیدشان تحت الشعاع قرار دهد، وجود تفاوت‌های فرهنگی است؛ تفاوت‌هایی که موجب می‌شود آن‌ها در سازگاری با محیط علمی جدید و ارتباط با همکلاسی‌ها و اساتیدشان دچار مشکلات زیادی شوند. «لیوتویت»^{۳۲} (۱۹۹۶) در پژوهش خود در خصوص استرس بین فرهنگی دانشجویان خارجی دریافت که اگرچه دانشجویان خارجی در برقراری ارتباط با اساتید، مهمان‌نوازی، دوستی و رهنمایی آن‌ها را تصدیق کرده‌اند، اما در مورد نحوه احترام گذاشتن به اساتید خود ترس دارند، و از این‌که ممکن است رفتار آن‌ها به عنوان رفتار نادرست تلقی شود، نگرانند. دانشجویانی که در هنگام انجام کارهایشان استرس داشتند، تمایلی به برقراری ارتباط صمیمانه با کارکنان و اساتید دانشگاه نداشتند. «آستین» و «چانگ»^{۳۳} (۱۹۹۵) نیز در مطالعه خود به این نتیجه رسیدند که موفقیت‌های دانشجویان، تا حد زیادی به میزان ارتباط آنان با اساتید در خارج از کلاس و دانشگاه ارتباط دارد؛ بنابراین می‌توان چنین استنباط کرد که این روابط و مناسبات می‌تواند به کیفیت زندگی دانشگاهی دانشجویان شکل دهد و بر آن تأثیرگذار باشد.

با توجه به توضیحات فوق و براساس مدل سیرجی و همکاران و مرور ادبیات نظری و پژوهش‌های تجربی، مدل مفهومی (شکل ۲) طراحی شده است. بر این اساس در پژوهش حاضر، تلاش خواهد شد هم مدل سیرجی و همکارانش بر روی نمونه‌ای از دانشجویان خارجی آزمون شود و هم برخی از عوامل تأثیرگذار بر کیفیت زندگی دانشجویان، مورد آزمون تجربی قرار گیرد.

۵. روش

این پژوهش با روش پیمایشی و با استفاده از ابزار پرسش‌نامه (استاندارد و محقق ساخته) اجرا شد. جامعه آماری پژوهش حاضر، شامل تمام دانشجویان خارجی دانشگاه

شکل ۲: مدل مفهومی پژوهش

اصفهان است که در مقاطع و رشته‌های مختلف مشغول تحصیل بودند. براساس آمار دفتر سرپرستی دانشجویان خارجی دانشگاه اصفهان، ۲۴۵ دانشجوی خارجی در دانشگاه اصفهان در سال ۱۳۹۷ مشغول به تحصیل بودند. مشخصات این دانشجویان به تفکیک رشته، مقطع تحصیلی و جنسیت در جدول ۱، آمده است. با توجه به تعداد محدود جامعه آماری از روش تمام‌شماری برای نمونه‌گیری استفاده شد؛ باین حال،

جدول ۱. مشخصات جمعیت‌شناختی دانشجویان خارجی دانشگاه اصفهان (دفتر سرپرستی دانشجویان خارجی دانشگاه اصفهان، ۱۳۹۷)

کشور	رشته تحصیلی			مقطع تحصیلی			جنسیت		
	علوم انسانی	علوم اجتماعی	علوم پایه	فنی مهندسی	کارشناسی ارشد	ارشد	دکتری	دختر	پسر
افغانستان	۲۲	۵۱	۲۴	۲۸	۵۵	۵۴	۱۶	۶۷	۵۸
سوریه	۱	۶	۱۱	۲۷	۲۰	۱۸	۷	۳۰	۱۵
لبنان	۱	۵	۳	۱۶	۲۲	۱	۲	۲۲	۳
عراق	۶	۶	۵	۹	۱۰	۱۲	۴	۱۷	۹
یمن	۰	۱	۰	۳	۴	۰	۰	۴	۰
پاکستان	۳	۰	۰	۰	۰	۰	۳	۳	۰
تاجیکستان	۰	۰	۱	۳	۴	۰	۰	۴	۰
هند	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۰
آذربایجان	۰	۱	۱	۰	۲	۰	۰	۱	۱
ارمنستان	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۰
سایر کشورها	۴	۲	۱	۲	۷	۲	۰	۴	۵
کل	۳۷	۷۲	۴۷	۸۹	۱۲۵	۸۸	۳۲	۱۵۴	۹۱

۴۵ دانشجوی به علت عدم حضور در دانشگاه در زمان تکمیل پرسش‌نامه‌ها در پژوهش حاضر مشارکت نداشتند؛ هم‌چنین هفت پرسش‌نامه نیز به دلیل ناقص بودن کنار گذاشته شدند و در مجموع ۱۹۳ پرسش‌نامه تکمیل شدند.

با توجه به چارچوب نظری و مرور ادبیات مربوطه، شش فرضیه اصلی به شرح ذیل استخراج شدند. البته فرضیه‌های فرعی دیگری نیز در این میان وجود داشتند که مورد آزمون قرار گرفتند؛ با این حال در مقایسه با فرضیه‌های اصلی اولویت تحلیلی زیادی نداشتند و جزو دغدغه‌های اصلی محققان نبودند:

۱. بین موفقیت تحصیلی و کیفیت زندگی دانشگاهی دانشجویان خارجی رابطه وجود دارد.
 ۲. بین میزان ارتباط با اساتید و دانشجویان با کیفیت زندگی دانشگاهی دانشجویان خارجی رابطه وجود دارد.
 ۳. بین انگیزه تحصیلی و کیفیت زندگی دانشگاهی دانشجویان خارجی رابطه وجود دارد.
 ۴. بین فرسودگی تحصیلی و کیفیت زندگی دانشگاهی دانشجویان خارجی رابطه وجود دارد.
 ۵. بین کیفیت زندگی دانشگاهی و رضایت کلی از زندگی دانشگاهی رابطه وجود دارد.
 ۶. بین رضایت کلی از زندگی دانشگاهی و رضایت از زندگی رابطه وجود دارد.
- در ادامه، به تعریف مفهومی و عملیاتی هر یک از متغیرهای اصلی پژوهش پرداخته می‌شود.

رضایت از کیفیت زندگی: رضایت از کیفیت زندگی دانشگاهی به احساس کلی رضایت دانشجویان گفته می‌شود که در زندگی دانشگاهی تجربه می‌کنند (یو و لی، ۲۰۰۸). برای سنجش کیفیت زندگی دانشگاهی از ابزار سنجش کیفیت زندگی دانشگاهی سیرجی (۲۰۱۰)، از ترجمه فلاحتی (۱۳۹۲) استفاده شد؛ این ابزار دارای سه بُعد: رضایت از بُعد آموزشی، رضایت از بُعد اجتماعی، و رضایت از امکانات و تسهیلات دانشگاه است. رضایت از بُعد آموزشی با ۱۶ گویه و در شش بُعد (رضایت از اساتید، رضایت از روش‌های تدریس، محیط کلاس، تکالیف درسی، رضایت از شهرت علمی دانشگاه و تنوع آموزشی) اندازه‌گیری شد. بُعد اجتماعی کیفیت زندگی دانشگاهی نیز با ۱۵ گویه در چهار بُعد (خدمات داخل دانشگاه، خدمات و برنامه‌های بین‌المللی، برنامه‌های معنوی و مذهبی و فعالیت‌های ورزشی تفریحی) اندازه‌گیری شد. رضایت از خدمات و امکانات دانشگاه نیز شامل ۱۸ گویه و در هشت بُعد (خدمات کتابخانه، خدمات حمل و نقل، خدمات درمانی، کتاب‌فروشی دانشگاه، خدمات ارتباطی، خدمات تفریحی و ورزشی) اندازه‌گیری شد.

رضایت کلی از زندگی دانشگاهی برای سنجش این بُعد از سه سؤال کلی مبتنی بر طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت (خیلی زیاد تا خیلی کم) استفاده شد؛ برای مثال «در مجموع، تا چه اندازه از کیفیت زندگی دانشجویی در دانشگاه رضایت دارید؟» رضایت از زندگی برای سنجش این بُعد، از یک سؤال کلی مبتنی بر طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت (خیلی زیاد تا خیلی کم) استفاده شد؛ «در مجموع، تا چه اندازه از زندگی خود رضایت دارید؟»

موفقیت تحصیلی: موفقیت تحصیلی^{۳۴} را می‌توان درک و ارزشیابی دانشجویان از عملکرد تحصیلی‌شان تعریف نمود. برای سنجش این متغیر با استفاده از پرسش‌نامه «صالحی» (۱۳۹۳) شش گویه تدوین شد؛ نمونه‌ای از گویه‌ها عبارتند از: «روی هم‌رفته از وضعیت تحصیلی‌ام احساس رضایت می‌کنم» و «معدل کل نمرات شما تا اکنون چند است؟».

انگیزه تحصیلی: انگیزه تحصیلی یک فرآیند درونی است که بر رفتار تحصیلی دانشجویان مؤثر بوده موجب برانگیخته شدن و استمرار فعالیت‌های آن‌ها شده و هدف از آن دستیابی به اهداف آموزشی خاص است (همتی، ۱۳۹۶: ۳۸۵). برای سنجش این متغیر از پرسش‌نامه «صادقی» (۱۳۹۵) استفاده شد که دارای ۱۲ گویه در سه بُعد بی‌انگیزگی، انگیزه درونی و انگیزه بیرونی است. نمونه‌ای از گویه‌ها برای هر بُعد عبارتند از: «احساس می‌کنم عمرم در دانشگاه هدر می‌رود»، «با تحصیل در دانشگاه می‌توانم استعداد و توانایی علمی‌ام را شکوفا سازم»، «تحصیل می‌کنم برای این‌که موقعیت شغلی بهتری به دست آورم».

فرسودگی تحصیلی: فرسودگی تحصیلی عبارتست از احساس خستگی به دلیل تقاضاها، الزامات تحصیلی، داشتن حس بدبینانه، عدم علاقه به تکالیف درسی و احساس بی‌کفایتی تحصیلی یا عدم شایستگی از حیث یک دانشجوی کارآمد (ادیب و همکاران، ۱۳۹۵). برای سنجش این متغیر از پرسش‌نامه استاندارد فرسودگی تحصیلی «برسو» و همکاران^{۳۵} (۲۰۰۷) استفاده شد. این پرسش‌نامه دارای ۱۵ پرسش و در سه بُعد خستگی تحصیلی، بی‌علاقگی تحصیلی و کارآمدی تحصیلی است.

ارتباطات دانشگاهی: ارتباطات دانشگاهی در دو بُعد ارتباطات دانشجویان با یکدیگر و ارتباط دانشجویان با اساتید مفهوم‌سازی و اندازه‌گیری شد. برای سنجش ارتباطات دانشجویان با یکدیگر از مقیاس سنجش «قانع‌راد» (۱۳۸۵) استفاده شد. این متغیر با شش سؤال پنج‌گزینه‌ای مورد سنجش قرار گرفت که سه سؤال آن مربوط به ارتباط دوستانه و صمیمیت دانشجویان با یکدیگر می‌شود؛ برای مثال، «دوستان خوبی در بین هم‌کلاسی‌های خود دارم» و سه سؤال دیگر مربوط به ارتباطات آموزشی

دانشجویان می‌شود؛ برای مثال، دانشجویان به فعالیت‌های علمی گروهی علاقه دارند». منظور از تعاملات و ارتباطات دانشجویان با اساتید روابط و مناسبات دانشجویان با اساتید در درون و بیرون کلاس‌های درس است. برای سنجش این متغیر از مقیاس سنجش ارتباطات دانشجویان و اساتید قانعی‌راد (۱۳۸۵) استفاده شد. این مقیاس شامل ۱۲ گویه است. دو نمونه از گویه‌های آن عبارتند از: «تعداد کسب راهنمایی و مشاوره درسی»، «میزان ترغیب اساتید به نوشتن مقالات علمی».

برای بررسی اعتبار پرسش‌نامه از دو شیوه اعتبار محتوا^{۳۶} (صوری) و اعتبار سازه^{۳۷} (تحلیل عاملی تأییدی) استفاده شد. از آنجاکه برای اندازه‌گیری متغیرها از ابزارها و مقیاس‌های جاافتاده و استاندارد استفاده شد، لذا می‌توان به‌طور نسبی به اعتبار محتوای آن‌ها اطمینان داشت. برای اعتبار سازه نیز از تحلیل عاملی تأییدی ذیل نرم‌افزار Amos استفاده شده که با توجه به محدودیت فضا نتایج آن‌ها در اینجا گزارش نشده است؛ با این حال، بررسی این شاخص‌ها نشان داد که به‌طور نسبی می‌توان به برازش آن‌ها اطمینان داشت. برای پایایی مقیاس‌های به‌کار رفته نیز از «آلفای کرونباخ» استفاده شد که نتایج آن بدین شرح بود: کیفیت زندگی دانشجویان (۰/۸۲)، رضایت زندگی دانشجویی (۰/۸۴)، انگیزه تحصیلی (۰/۷۶)، فرسودگی تحصیلی (۰/۷۵)، ارتباطات دانشگاهی (۰/۷۳).

۷. یافته‌ها

از مجموع پاسخ‌گویان، ۶۷٫۴٪ پسر و ۳۲٫۶٪ دیگر از میان دختران بودند. به‌لحاظ تأهل، ۶۶٫۳٪ پاسخ‌گویان مجرد و ۳۳٫۷٪ آنان متأهل بودند؛ هم‌چنین ۱۳٪ نمونه‌های موردبررسی در رشته‌های علوم انسانی، ۳۱٫۶٪ در رشته‌های علوم اجتماعی، ۲۹٪ در رشته‌های علوم پایه و نهایتاً ۲۶٫۴٪ در رشته‌های علوم فنی مشغول تحصیل بودند. علاوه بر این ۴۸٫۲٪ پاسخ‌گویان در مقطع کارشناسی، ۳۲٪ در مقطع کارشناسی ارشد و بقیه در مقطع دکتری مشغول به تحصیل بودند. هم‌چنین اکثر دانشجویان حاضر در نمونه (۵۳٫۱٪) از کشور افغانستان بودند و در مراتب بعدی، دانشجویان کشورهای سوریه (۱۷٫۷٪)، لبنان (۱۴٫۶٪)، عراق (۶٫۳٪)، یمن (۲٫۶٪) و نهایتاً پاکستان (۲٫۱٪) و سایر کشورها نظیر: مصر، کره، نیجریه، آذربایجان، بحرین قرار داشتند.

جدول ۲، آمار توصیفی هر یک از متغیرها را نشان می‌دهد. به‌طورکلی نتایج نشان داد که کیفیت زندگی دانشجویان خارجی (با توجه به ابعاد آموزشی، اجتماعی و خدمات و امکانات) متوسط به بالا است. میانگین متغیر کیفیت زندگی دانشجویان و شاخص ترکیبی کیفیت زندگی در نمونه آماری تحقیق بسیار نزدیک به هم و کمی بالاتر از

حد متوسط میانگین فرضی بود. میزان رضایت از زندگی نیز کمی بالاتر از میانگین فرضی بود. میزان رضایت دانشجویان خارجی از بُعد امکانات و تسهیلات (میانگین = ۳,۱۷) کمتر از بُعد اجتماعی (میانگین = ۳,۲۴) و بُعد علمی (میانگین = ۳,۴۲) بود. در بُعد آموزشی و دانشگاهی بیشترین میزان رضایت به در دسترس بودن و صمیمت اساتید، اندازه کلاس‌ها و سیستم گرمایشی و سرمایشی کلاس راجع بود و کمترین میزان رضایت به مشارکتی بودن تدریس، تنوع فرهنگی دانشگاه و میزان برابری تعداد دختر و پسر در دانشکده راجع بود. در بُعد اجتماعی، بیشترین میزان رضایت به امنیت خوابگاه‌ها و امنیت کلی دانشگاه برای تردد در ساعات مختلف شبانه‌روز، و کمترین میزان رضایت به تنوع برنامه‌های تفریحی دانشگاه و متناسب بودن برنامه‌های تفریحی با نیازهای دانشجویان خارجی مربوط می‌شود. نهایتاً در بُعد امکانات و خدمات، بیشترین میزان رضایت از کتابخانه دانشگاهی کارکنان کتابخانه و کمترین میزان رضایت به امکانات تفریحی و رفاهی دانشگاه، عملکرد صندوق رفاهی و رضایت از تسهیلات اعطایی راجع بود.

جدول ۲. آمارهای توصیفی متغیرهای اصلی پژوهش.

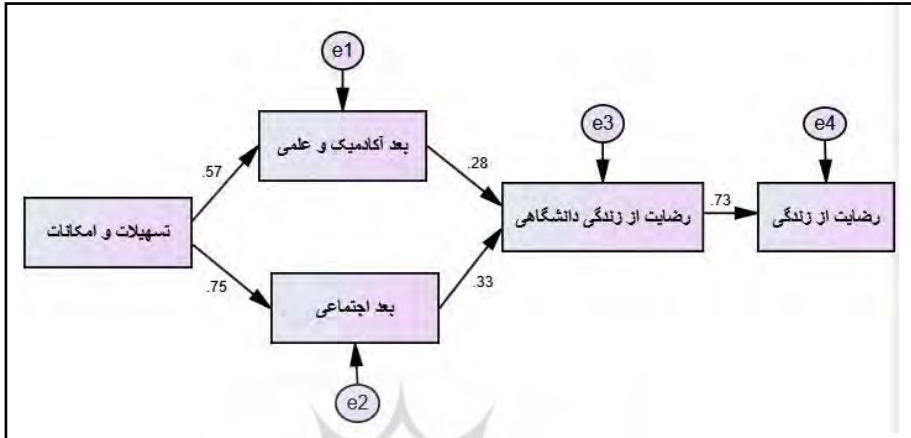
متغیرها	میانگین	میانۀ	انحراف معیار	دامنه	
کیفیت زندگی دانشگاهی	بُعد آموزشی	۳.۴۲	۳.۳۷	۰.۶۳	۴.۲۵
	بُعد اجتماعی	۳.۲۴	۳.۲۰	۰.۶۰	۳.۰۷
	بُعد خدمات و امکانات	۳.۱۷	۳.۱۶	۰.۵۸	۳.۴۴
	شاخص ترکیبی کیفیت زندگی	۳.۲۷	---	۰.۵۲	---
رضایت کلی از زندگی دانشگاهی	۳.۲۴	۳.۲۵	۰.۵۹	۴	
رضایت از زندگی	۳.۳۶	۴	۰.۸۰	۴	
موفقیت تحصیلی	۳.۴۹	۳.۵۰	۰.۷	۳	
انگیزه تحصیلی	بی‌انگیزه	۱.۶۸	۱.۷۵	۰.۵۷	۳
	انگیزه درونی	۴.۱۵	۴	۰.۵۵	۲.۵۰
	انگیزه بیرونی	۴.۰۳	۴	۰.۶۱	۳
فرسودگی تحصیلی	خستگی تحصیلی	۲.۷۵	۲.۶	۰.۸۰	۳.۸۰
	بی‌علاقگی	۲.۶۰	۲.۵۰	۰.۸۴	۳.۷۵
	کارآمدی	۳.۶۰	۳.۶۶	۰.۶۱	۳.۵۰
ارتباطات دانشگاهی	ارتباط دانشجویان با یکدیگر	۲.۷۸	۲.۶۶	۰.۸۷	۴
	ارتباط دانشجویان با اساتید	۳.۰۳	۳	۰.۷۳	۴

تحلیل‌ها نشان داد که بین دختران و پسران تفاوت معنی‌داری از لحاظ ارزیابی کیفیت زندگی دانشگاهی وجود دارد؛ به طوری که پسران (۳/۳۲ میانگین) در مقایسه با دختران (۳/۱۵ میانگین) ارزیابی بهتری از کیفیت زندگی دانشگاهی‌شان داشتند. با این حال، بین وضعیت تأهل دانشجویان (مجرد و متأهل) تفاوت معنی‌داری از لحاظ ارزیابی کیفیت زندگی دانشگاهی مشاهده نگردید. هم‌چنین یافته‌ها نشان داد که تفاوت معنی‌داری بین رشته تحصیلی و کیفیت زندگی دانشگاهی دارد؛ به طوری که دانشجویان علوم انسانی (میانگین ۳/۵۵) بیشترین و دانشجویان فنی و مهندسی کمترین (میانگین ۳/۱۵) میزان کیفیت زندگی دانشگاهی را گزارش کرده بودند. از لحاظ مقطع تحصیلی نیز تفاوت معنی‌داری بین دانشجویان مشاهده گردید؛ به طوری که دانشجویان کارشناسی کیفیت زندگی دانشگاهی پایین‌تری را در مقایسه با دانشجویان مقاطع ارشد و دکتری گزارش کرده بودند. در نهایت از لحاظ ملیت نیز تفاوت آماری معنی‌داری بین دانشجویان ملیت‌های مختلف در خصوص کیفیت زندگی دانشگاهی‌شان مشاهده گردید؛ به طوری که دانشجویان افغانستانی (میانگین ۲/۳۵) و پاکستانی (میانگین ۳/۶۶) بیشترین و دانشجویان سوری (میانگین ۲/۹۹) و لبنانی (میانگین ۳/۱۹) کمترین میزان کیفیت زندگی دانشگاهی را گزارش کرده بودند.

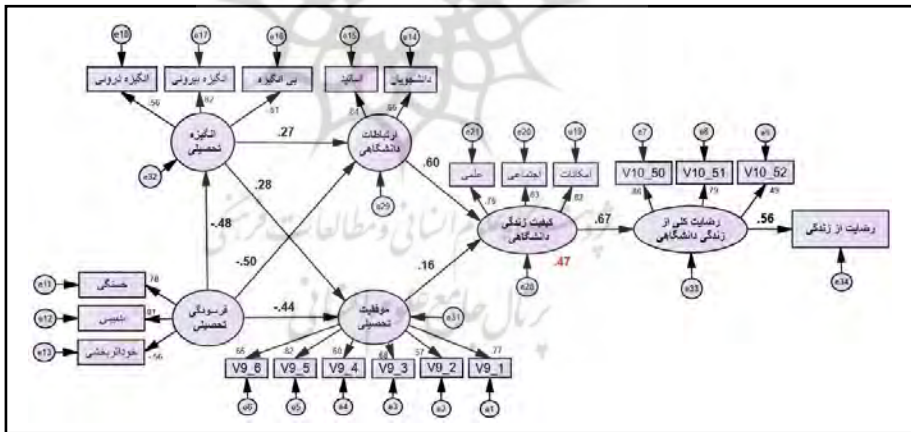
تحلیل مسیر روابط بین مؤلفه‌های کیفیت زندگی و ارتباط آن با رضایتمندی کلی از کیفیت زندگی دانشگاهی و رضایت از زندگی نشان داد که رضایت از امکانات و تسهیلات تأثیر مثبت و معنی‌داری بر رضایت از بُعد علمی (بتا = ۰,۵۷) و رضایت از بُعد اجتماعی (بتا = ۰,۷۵) کیفیت زندگی دانشگاهی دارد؛ از طرف دیگر، رضایت از بُعد علمی (بتا = ۰,۲۸) و اجتماعی (بتا = ۰,۳۳) نیز تأثیر مثبت و معنی‌داری بر کیفیت زندگی دانشگاهی کلی دارد. نهایتاً رضایت از زندگی دانشگاهی تأثیر مستقیمی بر رضایت از زندگی دانشجویان خارجی دارد (شکل ۳).

برای بررسی تأثیر هر یک از متغیرهای مستقل بر کیفیت زندگی دانشگاهی از مدل‌سازی معادلات ساختاری استفاده شد. نتایج نشان داد که از بین متغیرهای منتج از نظریه‌ها و ادبیات پژوهش، متغیرهای رضایت از زندگی دانشجویی و ارتباطات دانشگاهی اثر مستقیم و معنی‌داری بر کیفیت زندگی دانشگاهی دارند و انگیزه تحصیلی و فرسودگی تحصیلی از طریق متغیر رضایت از زندگی دانشجویی و ارتباطات دانشگاهی بر کیفیت زندگی دانشگاهی تأثیر غیرمستقیم داشتند. نتایج، هم‌چنین نشان داد که فرسودگی تحصیلی موجب کاهش ارتباطات دانشجویان می‌شود و تأثیر مخربی بر موفقیت تحصیلی آن‌ها دارد. هم‌چنین دانشجویان بانگیزه، موفقیت‌های تحصیلی بیشتری کسب می‌کنند و موفقیت بیشتر بر کیفیت زندگی دانشگاهی آن‌ها تأثیر مثبتی

دارد. نهایتاً رضایت کلی از زندگی دانشجویان خارجی دارد (شکل ۴).

شکل ۳. تحلیل مسیر روابط بین مؤلفه‌های کیفیت زندگی دانشجویان خارجی و تأثیر آن بر رضایت کلی از زندگی دانشجویان خارجی.

شکل ۴. نمودار مدل معادله ساختاری اثر متغیرهای مستقل بر کیفیت زندگی دانشجویان خارجی.

شاخص‌های سنجش کلیت مدل معادله ساختاری (جدول ۴) با توجه به دامنه قابل قبول شاخص‌ها نشان داد که مدل تدوین شده توسط داده‌های پژوهش تا حد قابل قبولی حمایت می‌شود، به این معنا که شاخص‌های مزبور دلالت بر مطلوبیت نسبی مدل دارند و برآزش داده‌ها در مدل برقرار است.

جدول ۴. شاخص‌های ارزیابی کلیت مدل ساختاری.

شاخص‌ها	دامنه قابل قبول	نتایج
درجه آزادی	DF	۱۸۱
شاخص نیکویی برازش اصلاح شده	AGFI	۰.۸۰
شاخص برازش تطبیقی	GFI	۰.۸۴
کای اسکوتر نسبی	CMIN/DF	۲.۰۸
شاخص برازش تطبیقی	CFI	۰.۸۸
شاخص برازش هنجار شده مقتصد	PNFI	۰.۶۸
ریشه مربعات خطای برآورد	RMSEA	۰.۷۵

۸. بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به افزایش روند پذیرش دانشجویان خارجی در سطح جهان و در کشور ما و پیامدها و آثار مثبت پذیرش دانشجویان بین‌المللی برای دانشگاه‌های میزبان و تبدیل شدن دانشجویان بین‌المللی به یکی از شاخص‌های مهم رتبه‌بندی دانشگاه‌ها، توجه به کیفیت زندگی دانشگاهی دانشجویان بین‌المللی بیش‌ازپیش به امری اجتناب‌ناپذیر برای نظام‌های آموزش عالی تبدیل شده است. در کنار منافع اقتصادی دانشجویان بین‌المللی، ابعاد فرهنگی و حتی سیاسی این موضوع بسیاری از کشورها را بر آن داشته تا سیاست‌گذاری‌های جدی در زمینه بهبود کیفیت خدمات و رفع کاستی‌ها و نواقص احتمالی انجام دهند.

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که کیفیت زندگی دانشگاهی دانشجویان خارجی دانشگاه اصفهان متوسط به بالاست و هنوز با شرایط مطلوب فاصله دارد. هم‌سو با پژوهش شمس‌مورکانی و معارف‌وند (۲۰۱۴)، شواهد ما نشان داد که میزان رضایت دانشجویان از امکانات در مقایسه با بُعد اجتماعی و بُعد علمی کمتر است. در پژوهش یمینی‌دوزی‌سرخابی و تیموری (۱۳۹۴) نیز میزان رضایت دانشجویان خارجی از امکانات تفریحی در حد مطلوبی قرار نداشت. هم‌چنین هم‌سو با مفهوم‌سازی سیرجی و همکاران (۲۰۱۰) و فلاحتی (۱۳۹۲)، رضایت کلی از زندگی دانشگاهی تأثیر مثبتی بر رضایت از زندگی دانشجویان دارد.

تحلیل‌های بعدی نشان داد که رضایتمندی دانشجویان پسر از کیفیت زندگی دانشگاهی بیشتر از دختران است. شاید یکی از دلایل این امر محدودیت‌هایی است که

برای دانشجویان دختر خارجی هم چون سایر دانشجویان ایرانی در خوابگاه‌ها برای ورود و خروج و حضور در عرصه‌های اجتماعی و فضاهای شهری وجود دارد. هم چنین هم سو با نتایج پژوهش شمس مورکانی و معارف‌وند (۲۰۱۴)، نتایج نشان داد که با بالا رفتن سطح تحصیلات میزان رضایت و کیفیت زندگی دانشجویان خارجی بهبود می‌یابد. این امر نشان می‌دهد که کیفیت خدمات ارائه شده به دانشجویان تحصیلات تکمیلی در مقایسه با دانشجویان کارشناسی بهتر است و باید اقدامات مناسبی برای افزایش رضایتمندی دانشجویان کارشناسی و بهبود خدمات و رفع نیازهای فرهنگی و اجتماعی آنان صورت گیرد. به علاوه، دانشجویان کشورهای سوریه و لبنان در مقایسه با دانشجویان سایر کشورها توقعات و انتظارات بیشتر و در نتیجه رضایت کمتری از کیفیت زندگی دانشگاهی خود داشتند. هم چنین میزان رضایت دانشجویان فنی و مهندسی از کیفیت زندگی دانشگاهی شان کمتر از دانشجویان رشته‌های علوم انسانی و اجتماعی بود که احتمالاً می‌توان این موضوع را به ضعف زیرساخت‌های لازم، مانند: تجهیزات آزمایشگاهی، مواد آزمایشگاهی و... نسبت داد.

نتایج تحلیل ما هم سو با مدل سیرجی و همکاران (۲۰۰۷ و ۲۰۱۰) و فلاحتی (۱۳۹۲) نشان داد که رضایت از امکانات و تسهیلات تأثیر مثبتی بر رضایت از بُعد علمی و بُعد اجتماعی کیفیت زندگی دانشجویان دارد. با توجه به پایین بودن میزان رضایت دانشجویان از تسهیلات و امکانات و از طرف دیگر تأثیر مثبت آن بُعد علمی و بُعد اجتماعی کیفیت زندگی دانشجویان می‌توان ادعا کرد که بدون وجود زیرساخت‌های مناسب امکان جذب و نگه‌داشت دانشجویان بین‌المللی با کیفیت وجود نخواهد داشت. اصولاً بین‌المللی شدن یک دانشگاه مستلزم ارتقا کمی و کیفی در سطوح مختلف است که امکانات و تسهیلات دانشگاهی یکی از آن‌هاست؛ باین حال، با وجود گسترش آموزش عالی در یکی-دو دهه گذشته متأسفانه امکانات دانشگاه‌ها متناسب با آن رشد نیافته و اغلب دانشگاه‌ها با کمبود بودجه، ضعف زیرساخت‌ها و مشکلات مالی متعدد دست‌به‌گریبان هستند. ناگفته نماند گسترش و بهبود امکانات و تسهیلات شرط لازم برای بهبود کیفیت زندگی دانشجویان است، نه شرط کافی؛ لذا ضرورت دارد در کنار توجه به بُعد سخت‌افزاری، ابعاد کیفی دیگر، یعنی ابعاد علمی و اجتماعی در سطح دانشگاه نیز بهبود یابند.

یافته‌های تحلیلی بیشتر نشان داد که تعاملات و ارتباطات دانشگاهی دانشجویان خارجی با سایر دانشجویان و اساتید، بیشترین تأثیر را بر کیفیت زندگی دانشجویان آن‌ها دارد. کم و کیف ارتباطات موجب می‌شود که دانشجویان خارجی زندگی دانشگاهی با کیفیت و مطلوبی را تجربه کنند و برعکس هرچه دانشجویان خارجی منزوی باشند

و نتوانند ارتباطات مؤثری را شکل دهند، مشکلات بیشتری را تجربه کرده و از کیفیت زندگی دانشگاهی‌شان کاسته می‌شود. تحقیقات نیز نشان می‌دهد که یکی از مشکلات عمده دانشجویان بین‌المللی در آمریکا، کیفیت و میزان تعامل آن‌ها با استادان است (ادوارد و تونکین^{۳۸}، ۱۹۹۰). از نظر «مصطفی» (۲۰۰۴) ارتباطات میان اساتید و دانشجویان و انتظارات دانشجویان از اساتید، عامل مهم تأثیرگذار بر زندگی دانشجویی است؛ در این راستا، ضرورت دارد اساتید توجه بیشتری به نیازها و خواسته‌ها دانشجویان خارجی داشته باشند و ضمن آشنایی با مهارت‌های ارتباطی میان فرهنگی زمینه مناسبی را برای ارتباط و تعامل مناسب با دانشجویان خارجی ایجاد کنند.

بخش دیگری از یافته‌ها مؤید انگیزه بالای دانشجویان خارجی بود؛ در همین راستا، آن دسته از دانشجویانی که انگیزه بیشتری داشتند، تمایل بیشتری به برقراری ارتباطات با دوستان و اساتید و شکل‌دهی به سرمایه‌های اجتماعی داشتند. یافته‌ها همچنین نشان داد که دانشجویان خارجی دانشگاه اصفهان احساس فرسودگی کمتری دارند؛ در همین راستا، پژوهش‌ها نیز مؤید آن است که دانشجویان خوش‌بین، با احساس خود اثربخشی بالا و سرحال (به عنوان شاخص‌های اصلی فرسودگی تحصیلی) دستاوردها و موفقیت‌های بیشتری (باندالوس و همکاران^{۳۹}، ۲۰۰۵؛ مادیگان و کارن^{۴۰}، ۲۰۲۰) را در مقایسه با سایر دانشجویان تجربه می‌کنند. میکائیلی و همکاران (۱۳۹۱) نیز در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که بی‌کفایتی، خستگی ذهنی، نبود علاقه به تحصیل، استرس‌های شدید ناشی از نبود امکانات و منابع لازم برای انجام وظایف تحصیلی باعث به وجود آمدن ناامیدی در دانشجویان گردیده، دانشجویان را با درماندگی مواجه ساخته و انگیزه تحصیلی و مشارکت در کارهای کلاسی آن‌ها را کاهش می‌دهد.

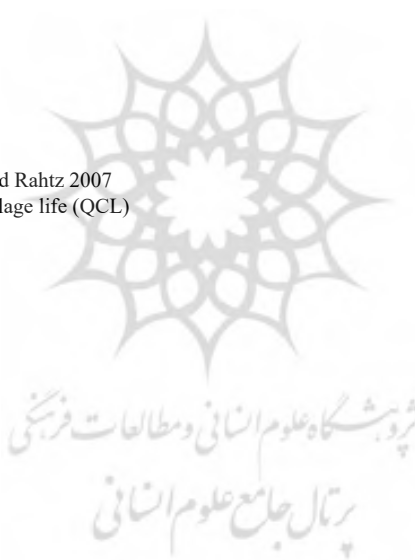
در جمع‌بندی می‌توان گفت، با وجود افزایش نسبی پذیرش دانشجویان خارجی، شواهد (برای مثال: ترکیب ملیتی دانشجویان خارجی حاضر در دانشگاه‌های ایرانی) نشان می‌دهد که تفاوت فاحشی بین مراکز یادگیری دانشگاهی در ایران و (از جمله دانشگاه اصفهان) در مقایسه مراکز یادگیری دانشگاهی در سطح جهانی از نظر محتوای آموزشی، محیط فیزیکی، نیروی انسانی، تشکیلات، رسانه‌ها، مواد و تجهیزات وجود دارد (ابوالقاسمی و همکاران، ۱۳۹۵) که در گام اول می‌بایست تحول جدی در این خصوص صورت گیرد. در گام دوم و در کنار این اقدامات، برای افزایش کیفیت زندگی دانشجویان خارجی، باید توجه بیشتری به اقدامات فرهنگی و اجتماعی نظیر فعالیت‌های فوق برنامه داخل دانشگاه یا خارج از دانشگاه در قالب اردوهای تفریحی و بازدید مراکز فرهنگی، هنری، گردشگری، بهبود تسهیلات اعطایی صورت گیرد. هم‌چنین تجربه زیسته نویسنده دوم به عنوان دانشجوی افغانستانی در دانشگاه اصفهان مؤید وجود

برخی کاستی‌ها در سیاست‌گذاری‌های دانشگاه اصفهان برای دانشجویان بین‌المللی است؛ به‌عنوان مثال، عدم وجود قوانین شفاف برای دانشجویان خارجی در امر پرداخت شهریه موجب بی‌اعتمادی برخی از دانشجویان خارجی به دانشگاه می‌شود و احتمال دارد تأثیر سویی بر وفاداری دانشگاهی آن‌ها و حتی ادامه تحصیل آن‌ها در ایران داشته باشد. هم‌چنین عدم آگاهی کافی کارمندان از قوانین مربوط به دانشجویان خارجی نیز بر نارضایتی دانشجویان تأثیر دارد که بایستی مورد توجه جدی قرار گیرد. دانشگاهی که برای جذب دانشجویان خارجی در سطح بین‌المللی اقدام می‌کند باید قبل از هر چیز زیرساخت مناسب برای این‌کار تهیه و تدارک کند و آموزش‌های مختلفی را برای کارکنان بخش‌های مختلف از آموزش و تحصیلات تکمیلی و پژوهشی گرفته تا خوابگاه و تغذیه و... در این خصوص ارائه دهد. این امر، به‌ویژه هنگام ورود دانشجویان به دانشگاه و در اولین برخوردها با محیط دانشگاه بسیار حائز اهمیت است و در صورت برخورد نامناسب می‌تواند استرس‌های زیادی را به دانشجویان خارجی وارد کرده و بدترین خاطره آن‌ها از دانشگاه را برایشان رقم بزند. آخرین نکته مشکلات و دردسرهای اداری مربوط به مدرک تحصیلی فارغ‌التحصیلان خارجی به زبان بین‌المللی است. دانشجویان خارجی برای اشتغال و یا ادامه تحصیل در کشور خود نیاز به مدرک تحصیلی به زبان انگلیسی دارند که باید هنگام فراغت از تحصیل در اختیار آن‌ها گذاشته شود. درنهایت با توجه به مسائل خاص دانشجویان خارجی و هم‌چنین نظام دانشگاهی ایران لازم است ابزارهای بومی برای سنجش کیفیت زندگی دانشگاهی به‌ویژه با روش‌های کیفی و اکتشافی طراحی و تدوین شوند که بتواند ارزیابی دقیق‌تری از ابعاد مختلف این موضوع در اختیار سیاست‌گذاران دانشگاهی قرار دهد. نهایتاً با توجه به گسترش ویروس کرونا و تأثیر آن بر نظام‌های آموزشی و کاهش کیفیت زندگی دانشگاهی دانشجویان، خواه داخلی و خواه بین‌المللی، لزوم پژوهش‌های بیشتر در این زمینه و بررسی ابعاد و پیامدهای مختلف ناشی از شیوع این ویروس و ارائه راه‌کارهای لازم برای کاهش تبعات آن ضروری می‌نماید.

طبیعتاً هر پژوهشی از محدودیت‌های خاصی رنج می‌برد و این پژوهش از این امر مستثنا نیست؛ از جمله محدودیت قابل‌ذکر پژوهش حاضر، عدم امکان تعمیم نتایج آن به دانشگاه‌های دیگر کشور است. در صورتی که این امکان فراهم می‌آمد که با روش‌های اقتصادی‌تر نظیر پرسش‌نامه اینترنتی داده‌های بیشتری را سایر دانشگاه‌ها جمع‌آوری می‌شد، هم امکان مقایسه نتایج میان این دانشگاه‌ها و وضعیت کیفیت زندگی دانشگاهی دانشجویان خارجی آن‌ها فراهم می‌شد و هم یافته‌ها قابلیت تعمیم بیشتری پیدا می‌کرد.

پی‌نوشت

1. International student mobility (ISM)
2. Shields, 2019
3. Liu & Li
4. Woodfield, S
5. Travelling cultures
6. Rizvi
7. Mobile identities
8. Wu, Garza & Guzman
9. Pedro, Leitão & Alves
10. Loyalty
11. Identification
12. University recommendation
13. Yu and Lee
14. <http://uis.unesco.org/en/uis-student-flow>
15. College quality of life/quality of college life
16. El Hassan, K.
17. Arslan and Akkas
18. Henning et al.
19. Sam
20. Venhooven, R
21. Raphael, et al.
22. Liu, B. C
23. Benjamin, M
24. Sirgy, Grzeskowiak and Rahtz 2007
25. Students quality of collage life (QCL)
26. Mood
27. Academic Success
28. Kobal & Mussek
29. Meyer & Turner
30. Rubin, S
31. Rodie & Kleine
32. Lewthwaite, M
33. Astin & Chang
34. Academic Success
35. Bresó et al.
36. Content validity
37. Convergent validity
38. Edwards & Tonkin
39. Bandalos, Geske & Finney
40. Madigan & Curran

کتابنامه

- ابوالقاسمی، ابراهیم؛ زارعی‌زوارکی، اسماعیل؛ و احمدزاده، محمدرضا، (۱۳۹۵). «مقایسه مراکز یادگیری دانشگاهی در سطح جهانی با مراکز یادگیری دانشگاهی در ایران». روان‌شناسی تربیتی، شماره ۴۰، صص: ۱۷-۴۶.
- ادیب، یوسف؛ فتحی‌آذر، اسکندر؛ و دستوری، رامین، (۱۳۹۵). «تبیین تجربه

- فرسودگی تحصیلی در دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تبریز». مجله تحقیقاتی کیفی در علوم سلامت، شماره ۱، صص: ۳۵-۴۸.
- اکبرزاده، زهرا؛ و فرهادی، خدیجه، (۱۳۹۴). «بررسی کیفیت زندگی دانشجویان دانشگاه ششمین همایش سراسر آسیب‌های پنهان زیست دانشجویی، قابل دسترسی از: <https://civilica.com/doc/400511>.
- حائری‌زاده، سید علی؛ اصغریورماسوله، احمدرضا؛ نوغانی، محسن؛ و میرانوری، سید علیرضا، (۱۳۸۹). «بررسی تأثیر روابط اجتماعی استاد دانشجو بر موفقیت تحصیلی دانشجویان». مجله علوم اجتماعی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، شماره ۱، صص: ۲۷-۵۱.
- دهقان‌نیری، ناهید؛ و ادیب‌حاج‌باقری، محسن، (۱۳۸۵). «تأثیر تن‌آرامی بر استرس و کیفیت زندگی دانشجویان مقیم خوابگاه‌های دانشجویی». فیض، شماره ۲، صص: ۵۷-۵.
- سروری‌زنجانی، رحیم؛ تاج‌کی، جواد؛ مظلوم‌زاده، سعیده؛ و جعفری، محمدرضا، (۱۳۸۷). «انگیزه‌های ورود به رشته داروسازی در دانشجویان دانشکده داروسازی زنجان». مجله توسعه آموزش در علوم پزشکی، ۱، صص: ۲۹-۳۵.
- شیخ‌الاسلامی، علی؛ کریمیان‌پور، غفار؛ و ویسی، روناک، (۱۳۹۴). «پیش‌بینی فرسودگی تحصیلی براساس کیفیت زندگی دانشگاهی و امید به اشتغال در دانشجویان». فصلنامه روان‌شناسی تربیتی، شماره ۳۹، صص: ۲۵-۴۳.
- صالحی، رضوان، (۱۳۹۳)، «تدوین مدل مشاوره تحصیلی و بررسی تأثیر آن بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان پایه اول دبیرستان‌های شهرکرد». رساله دکتری رشته مشاوره گرایش مسیر شغلی، دانشگاه اصفهان، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی گروه مشاوره.
- عرب‌خردمند، علی؛ شعبانی، عنایت‌الله؛ و آزادی، طنناز، (۱۳۹۴). «ارزیابی میزان رضایتمندی دانشجویان خارجی در دانشگاه علوم پزشکی تهران». مجله پی‌اورد سلامت، شماره ۱، صص: ۹۷-۱۰۵.
- فلاحی، لیل، (۱۳۹۲). «بررسی کیفیت زندگی دانشجویان مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه‌های تهران و کردستان». فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران، شماره ۲۳، صص: ۱۵۱-۱۷۲.
- قانع‌راد، محمدامین، (۱۳۸۵)، تعاملات و ارتباطات در جامعه علمی: بررسی موردی در رشته علوم اجتماعی. تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی.

- محمدی، زهرا؛ و صباغ، صمد، (۱۳۹۵)، «بررسی عوامل اجتماعی مرتبط با کیفیت زندگی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز». مطالعات جامعه‌شناسی، شماره ۳۱، صص: ۸۷-۱۰۴.
- معارف‌وند، زهرا؛ زنگنه، فاطمه؛ و قهرمانی، محمد، (۱۳۹۵). «ارزیابی کیفیت زندگی تحصیلی دانشجویان دانشگاه شهید بهشتی». فصلنامه مطالعات اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی، شماره ۱۷، صص: ۵۷-۷۸.
- مؤمنی، خدامراد؛ کرمی، جهانگیر؛ و شهبازی‌راد، افشین، (۱۳۹۱). «رابطه معنویت، تاب‌آوری و راهبردهای مقابله‌ای با بهزیستی روان‌شناختی دانشجویان». مجله دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه (به‌بود)، شماره ۸، صص: ۶۲۶-۶۳۴.
- مهدی، رضا، (۱۳۹۴). «کیفیت زندگی دانشجویان از دیدگاه دانشجویان بومی و غیربومی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران». فصلنامه تحقیقاتی فرهنگی ایران، شماره ۲، صص: ۴۹-۷۳.
- مهدی، رضا، (۱۳۹۵). «مقایسه کیفیت زندگی تحصیلی دانشجویان بومی و غیربومی دانشگاه‌های صنعتی (مطالعه موردی: دانشگاه‌های صنعتی دولتی واقع در شهر تهران)». آموزش مهندسی ایران، شماره ۷۱، صص: ۱۰۷-۱۲۵.
- میکائیلی، نیلوفر؛ افروز، غلامعلی؛ و قلی‌زاده، لیلا، (۱۳۹۱). «ارتباط خود‌پنداره و فرسودگی تحصیلی با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر». مجله روان‌شناسی، شماره ۴، صص: ۹۰-۱۰۳.
- نوحی، سیمیا؛ حسینی، سید مرتضی؛ رخساری‌زاده، حمید؛ صبوری، امین؛ و علی‌شیری، غلام‌حسین، (۱۳۹۱). «بررسی انگیزه پیشرفت و رابطه آن با موفقیت تحصیلی در دانشجویان رشته‌های پزشکی، پرستاری و خدمات درمانی دانشگاه علوم پزشکی بقیة‌الله»، طب نظامی، شماره ۳، صص: ۲۰۰-۲۰۴.
- همتی، رضا، (۱۳۹۶). علم، دانشگاه و جامعه. تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی.
- یمنی‌دوزی‌سرخابی، محمد؛ و تیموری، میترا، (۱۳۹۴). «وضعیت زندگی تحصیلی دانشجویان خارجی دانشگاه‌های دولتی ایران در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲». آموزش عالی، شماره ۲۶، صص: ۷۱-۱۱۱.

- Arif, S.; Ilyas, M. & Hameed, A., (2013). "Student satisfaction and impact of leadership in private universities". *The TQM Journal*, No. 25(4), Pp: 399-416.

- Arslan, S. & Akkas, O. A., (2013). *Quality of College Life (QCL) of Students in Turkey: Students' Life Satisfaction and Identification*. Published Online: 18 January.
- Astin, A. W. & Chang, M. J., (1995). "Colleges that emphasize research and teaching: can you have your cake and eat it too?". *Change: The Magazine of Higher Learning*, No. 27(5), Pp: 45-50.
- Benjamin, M., (1994). "The quality of student life: Toward a coherent conceptualization". *Social Indicators Research*, No. 31, Pp: 205-264.
- Bresó, E., Salanova, M., & Schaufeli, W. B. (2007). "In search of the "third dimension" of burnout: Efficacy or inefficacy?". *Applied Psychology*, No. 56 (3), Pp: 460-478.
- Edwards, J. & Tonkin, H., (eds.), (1990). *Internationalizing the Community College: Strategies for the Classroom*. New Directions for Community Colleges, N70. San Francisco: Jossey-Bass.
- El Hassan, K., (2011). "Quality of College Life (QCL): Validation of a measure of student well-being in the Middle East". *International Journal of Educational and Psychological Measurement*, No. 8(1), Pp: 12-22.
- Henning, M. A.; Krägeloh, C.; Moir, F.; Doherty, I. & Hawken, S. J., (2012). "Quality of life: international and domestic students studying medicine in New Zealand". *Perspectives on medical education*, No. 1(3), Pp: 129-142.
- Lewthwaite, M., (1996). "A Study of International Students' Perspective on cross-cultural adaptation". *International Journal for The Advancement of counselling*, No. 19(2), Pp: 167-185.
- Liu, B. C., (1975). "Quality of life: Concept, measure and results". *The American Journal of Economics and Sociology*, No. 34(1), Pp: 1-13.
- Liu, X. & Li, C., (2016). "International Student Mobility Trends between Developed and Developing Countries". In: *Global Perspectives and Local Challenges Surrounding International Student Mobility* (Pp: 16-35). IGI Global.
- Madigan, D. J. & Curran, T., (2020). "Does burnout affect academic achievement? A meta-analysis of over 100,000 students". *Educational Psychology Review*, Pp: 1-19.

- Meyer, D. K. & Turner, J. C., (2006). "Re-conceptualizing emotion and motivation to learn in classroom contexts". *Educational Psychology Review*, No. 18(4), Pp: 377-390.
- Moštafa, G., (2004). *The roles of postgraduate supervisors in the Egyptian faculties of education in the light of their competencies: an evaluative study*. Unpublished doctoral dissertation. Al-Azhar University, Egypt.
- Pedro, E.; Leitão, J. & Alves, H., (2016). "Does the quality of academic life matter for students' performance, loyalty and university recommendation?". *Applied Research in Quality of Life*, No. 11(1), Pp: 293-316.
- Raphael, D.; Renwick, R.; Brown, I. & Root Man, I., (1996). "Quality of life indicators and health: Current status and emerging conceptions". *Social Indicators Research*, No. 39 (1), Pp: 65-88.
- Rodie, A. R. & Kleine, S. S., (2000). "Customer Participation in Services production and delivery". *Handbook of Services marketing and management*, Pp: 111-125.
- Rubin, S., (2017) "The relationship between academic motivation and parenting styles in multiple socioeconomic status areas". M.A thesis in psychology. 2412. <https://rdw.rowan.edu/etd/2412>
- Sam, D. L., (2001). "Satisfaction with life among international students: An exploratory study". *Social indicators research*, No. 53(3), Pp: 315-337.
- Samouei R.; Zamani, A.R.; Loghmani, A.; Naseri, H. & Tavakoli M., (2013). "International students of Isfahan University of medical sciences: A survey about their needs and difficulties". *Materia socio-medica*, No. 25(2), Pp: 118-20.
- Shams Morkani, G. & Maarefvand, Z., (2014). *International students' Academic quality of life (Case study: Shahid Beheshti University)*. The 6th International Conference of Developing International Higher Education: opportunities and challenges.
- Shields, R., (2019). "The sustainability of international higher education: Student mobility and global climate change". *Journal of Cleaner Production*, No. 217, Pp: 594-602.

- Sirgy, M. J.; Grzeskowiak, S.; Grace, B. Y.; Webb, D.; El-Hasan, K. ...& Kangal, A., (2010). "Quality of college life (QCL) of students: Further Validation of a measure of Wellbeing". *Social Indicators Research*, No. 99(3), Pp: 375-390.
- Sirgy, M. J.; Grzeskowiak, S. & Rahtz, D., (2007). "Quality of college life (QCL) of students: Developing and validating a measure of well-being". *Social Indicators Research*, No. 80 (2), Pp: 343-360.
- Sirgy, M. H.; Efraty, D.; Siegel, P. & Lee, D. J., (2001). "A New Measure of Quality of Work Life (QWL) based on need Satisfaction and Spillover Theories". *Social Indicators Research*, No. 55(3), Pp: 241-302.
- Venhooven, R., (1984). *Conditions of happiness*. Dordrecht: D. Reidel.
- Woodfield, S., (2010). "Key trends and emerging issues in international student mobility (ISM)". *Globalization and internationalization in higher education: Theoretical, strategic and management perspectives*, Pp: 109-123.
- Wu, H. P.; Garza, E. & Guzman, N., (2015). "International student's challenge and adjustment to college". *Education Research International*, No. 20, Pp: 1-9
- Yu, G. B. & Lee, D. J., (2008). "A Model of Quality of College Life (QCL) of Students in Korea". *Social Indicator Research*, No. 87, Pp: 269-285.